

POHJOISMAINEN SAAMELAISSOPIMUS

Norjan, Ruotsin ja Suomen hallitukset, jotka

toteavat,

että saamelaisilla, näiden kolmen valtion kansana ja alkuperäiskansana, on oma valtioiden rajat ylittävä kulttuurinsa ja yhteiskuntaelämänsä sekä omat valtioiden rajat ylittävät kielensä,

että jo 7 ja 18 päivänä lokakuuta 1751 solmitun rajasopimuksen lisäasiakirjassa (Lappi-kodisilli) luotiin perusta rajat ylittävälle yhteistyölle ja vahvistettiin saamelaisten vanhan perinnäistavan mukaiset oikeudet,

että saamelaisten oikeudet turvataan kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa,

että Yhdistyneet Kansakunnat hyväksyi alkuperäiskansojen oikeuksia koskevan julistuksen vuonna 2007 ja, että alkuperäiskansojen oikeuksia koskevan julistuksen saama tuki toistettiin Yhdistyneiden Kansakuntien alkuperäiskansojen maailmankongressin loppuasiakirjassa vuonna 2014,

että Norja, mutta ei Suomi eikä Ruotsi, on tämän sopimuksen allekirjoitushetkellä ratifioinut Kansainvälisen työjärjestön (ILO) vuonna 1989 tehdyn itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskevan yleissopimuksen nro 169,

muistuttavat,

että Yhdistyneiden Kansakuntien yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevissa ohjaavissa periaatteissa ja OECD:n monikansallisia yrityksiä koskevissa suuntaviivoissa annetaan elinkeinoelämälle ihmisoikeuksien, mukaan lukien alkuperäiskansojen oikeuksien, kunnioittamista koskeva erityisvastuu sekä annetaan valtioille vastuu ohjeistaa yrityksiä kunnioittamaan näitä oikeuksia,

pitävät lähtökohtanaan,

että saamelaisten tulevaa oikeusasemaa vahvistettaessa erityisesti otetaan huomioon, että historian saatossa saamelaisia ei ole pidetty yhdenvertaisena kansana ja, että heitä on tuolloin kohdeltu epäoikeudenmukaisesti,

että saamelaiset haluavat ja tahtovat ottaa vastuun oman tulevaisuutensa kehittämisestä ja, että heillä on myös siihen oikeus,

että valtiot ottavat huomioon saamelaisten itsemääräämisoikeuden täyttäessään velvoitteitaan tämän sopimuksen mukaisesti,

että sopimus ei estä valtioita myöntämästä, vähimmäisoikeuksia koskeva 2 artikla ja saamelaisten itsemääräämisoikeutta koskeva 4 artikla huomioiden, muille itseään saamelaisiksi katsoville ja saamelaiseen kulttuurin läheisen yhteyden omaaville henkilöille oikeutta tulla otetuksi saamelaiskäräjien äänestysluetteloon,

että saamelaisalueet voidaan tässä sopimuksessa rajata eri lailla näissä kolmessa eri maassa ja eri tavalla eri kysymysten kohdalla, mutta että tämä tapahtuu saamelaisten historiallista ja nykyaikaan liittyvää läsnäoloa sekä saamelaista käyttöä kunnioittaen,

tavoitteena saamelaisen kulttuurin, kielen ja yhteiskuntaelämän vahvistaminen ja lujittaminen saamelaisten itsemääräämisoikeuden nojalla,

että saamelaiselinkeinoilla ja saamelaisella resurssien käytöllä tarkoitetaan tässä sopimuksessa sellaisia perinteisiä saamelaiselinkeinoja ja sellaista perinteistä saamelaista resurssien käyttöä, joka ylläpitää ja kehittää saamelaisten kulttuuria, kieltä ja yhteiskuntaelämää ja, että perinteinen käyttö ei estä uusien tarkoituksenmukaisten toimintamuotojen käyttöönottoa,

että poronhoidolla, kalastuksella ja muulla saamelaisella perinteisellä luonnonvarojen käytöllä on erityinen merkitys saamelaisen kulttuurin, kielen ja yhteiskuntaelämän ylläpitämisen ja kehittämisen kannalta,

että saamelaisilla naisilla on keskeinen asema saamelaisen kulttuurin, kielen ja yhteiskuntaelämän ylläpitämisessä ja kehittämisessä,

tunnustavat,

että saamelaisilla on oltava mahdollisuus käyttää maata ja vettä saamelaisen kulttuurin, kielen ja yhteiskuntaelämän perustana,

että saamelaiset – kuten muut – ovat voineet luoda sekä omistusoikeutta että käyttöoikeuksia niin henkilökohtaiselta kuin kollektiiviselta pohjalta,

että sopimus turvaa, mutta ei muuta luotuja oikeuksia saamelaisalueilla,

että valtioilla on erityinen vastuu, saamelaisten perinnäistapoja kunnioittaen, turvata saamelaisille todellinen mahdollisuus saada kansallisen oikeusjärjestelmän kautta tunnustettua ja tuomiolla vahvistettua luodut maa- ja metsäoikeudet alueillaan,

että valtioilla on mahdollisuus varmistaa, että saamelaiset saavat osansa saamelaisalueilla tuotettujen luonnonvarojen arvosta, ottaen huomioon vaikutus, joka luonnonvarojen tuotannolla on ollut ja on saamelaisalueilla saamelaisten elinkeinoihin, kulttuuriin ja perinteiseen elämänmuotoon,

tunnustavat saamelaiskäräjien aktiivisen roolin neuvotteluissa ja niiden osallistuminen niihin ja jotka huomioivat, että näiden kolmen valtion saamelaiskäräjät ovat osaltaan hyväksyneet sopimuksen,

ovat tehneet seuraavan pohjoismaisen saamelaissopimuksen.

I luku Saamelaisten yleiset oikeudet

1 artikla Sopimuksen tarkoitus

Sopimuksen tarkoituksena on varmistaa ja vahvistaa saamelaisten oikeudet siten, että saamelaiset voivat säilyttää, harjoittaa ja kehittää kulttuuriaan, kieliään ja yhteiskuntaelämäänsä mahdollisimman vähäisin valtionrajoista aiheutuvin estein.

2 artikla Vähimmäisoikeudet

Tämän sopimuksen turvaamat oikeudet ovat vähimmäisoikeuksia. Ne eivät estä yksittäistä valtiota laajentamasta saamelaisten oikeuksia tai ryhtymästä kattavampiin toimiin, eikä niiden perusteella voi rajoittaa sellaisia saamelaisten oikeuksia, jotka johtuvat muista säännöksistä tai kansainvälisistä sitoumuksista.

3 artikla Saamelaisten oikeudet

Saamelaiset ovat sopimusvaltioiden alkuperäiskansa. Saamelaisilla on oikeus säilyttää, harjoittaa ja kehittää kulttuuriaan, kieliään ja yhteiskuntaelämäänsä.

Valtiot turvaavat saamelaisten oikeudet tehokkaasti ja ryhtyvät tarvittaessa erityistoimiin, jotta näiden oikeuksien käyttö olisi saamelaisille helpompaa.

4 artikla Itsemääräämisoikeus

Saamelaisilla on kansana itsemääräämisoikeus. Tämän oikeuden perusteella saamelaiset määräävät vapaasti poliittisen asemansa ja kehittävät vapaasti taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä olojaan.

Itsemääräämisoikeus toteutuu itsehallintona sisäisissä asioissa ja neuvottelujen kautta asioissa, joilla voi osoittautua olevan erityistä merkitystä saamelaisille.

5 artikla Naisten ja miesten tasa-arvo

Valtiot edistävät saamelaisten naisten ja miesten sekä saamelaisten tyttöjen ja poikien välistä tasa-arvoa. Tavoitteena on saamelaisten naisten ja miesten välisen tasa-arvon saavuttaminen.

Tässä sopimuksessa tarkoitetuilla alueilla tapahtuvassa asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa valtiot analysoivat ja ottavat huomioon toimenpiteen vaikutukset saamelaisten naisten ja miesten kannalta.

Tässä sopimuksessa mainittujen vapauksien ja oikeuksien käyttäminen turvataan ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää.

6 artikla Saamelaislasten oikeudet

Valtiot edistävät erityisesti saamelaislasten oikeutta erikseen ja yhdessä muiden saamelaisten kanssa säilyttää, harjoittaa ja kehittää kulttuuriaan, kieliään ja yhteiskuntaelämäänsä.

Valtiot kiinnittävät erityishuomiota saamelaislasten tarpeisiin ja oikeuksiin täyttäessään tämän sopimuksen mukaisia velvoitteitaan. Saamelaislasten tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Kaikissa saamelaislapsia koskevissa toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

7 artikla Syrjimättömyys

Saamelaisille taataan suoja saamelaisuuteen liittyvää syrjintää vastaan.

Valtiot ryhtyvät tehokkaiisiin toimenpiteisiin ehkäistäkseen saamelaisten syrjintää ja heihin kohdistuvia ennakkoluuloja sekä edistääkseen keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä saamelaisten ja muun väestön välillä.

8 artikla Kieli

Saamen kielellä tarkoitetaan tässä sopimuksessa kaikkia saamen kieliä.

9 artikla Perinnäistavat

Valtiot osoittavat asiaankuuluvaa kunnioitusta saamelaisten oikeuskäsityksiä, oikeudellisia perinteitä ja perinnäistapoja kohtaan.

Valmistellessaan lainsäädäntöä aloilla, joilla voi olla saamelaisia perinnäistapoja valtiot selvittävät, onko tällaisia tapoja olemassa ja tulisiko ne siinä tapauksessa turvata tai ottaa muuten huomioon lainsäädännössä.

10 artikla Valtionrajat ylittävä yhteistyö

Valtiot helpottavat saamelaisten valtionrajat ylittävää yhteistyötä ja pyrkivät poistamaan esteitä, jotka johtuvat kansalaisuudesta tai asuinpaikasta taikka muutoin siitä, että saamelaiset ovat kansa, jonka asutus ulottuu valtionrajojen yli.

Valtiot helpottavat saamelaisten valtionrajat ylittävää kulttuurin, kielen ja yhteiskuntaelämän säilyttämistä, harjoittamista ja kehittämistä. Tässä tarkoituksessa valtiot erityisesti helpottavat saamelaisten valtionrajat ylittävää elinkeinonharjoittamista sekä kehittävät saamelaisten mahdollisuuksia saada opetusta sekä terveyden- ja sairaanhoitoa sekä sosiaalihuoltoa toisessa maassa kuin asuinmaassa tämän osoittautuessa tarkoituksenmukaisemmaksi.

11 artikla Symbolit

Valtiot kunnioittavat saamelaisten oikeutta määrätä saamenlipun ja muiden saamelaissymbolien käytöstä sekä edistävät saamelaissymbolien näkyvyyttä.

II luku Itsemääräämisoikeus

12 artikla Saamelaiskäräjät

Jokaisessa sopimusvaltiossa on saamelaiskäräjät, joka on kyseisen maan korkein saamelaistoimielin. Saamelaiskäräjät edustaa saamelaisia, ja se valitaan kyseisen maan saamelaisten yleiseen äänioikeuteen perustuvilla vaaleilla.

Säännökset saamelaiskäräjien vaaleista vahvistetaan laissa.

Saamelaiskäräjillä tulee olla sellaiset vastualueet ja sellaisia tehtäviä, että ne voivat tehokkaasti huolehtia saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutumisesta.

Saamelaiskäräjien tehtävät vahvistetaan laissa. Saamelaiskäräjät päättävät itsenäisesti muista asioista, joiden parissa ne haluavat työskennellä ja joista ne haluavat antaa lausuntoja.

13 artikla Saamelaiskäräjien äänestysluettelo

Henkilö, joka pitää itseään saamelaisena ja

- a) jolla on saamen kieli kotikielenä, tai
- b) jonka jollain vanhemmalla, isovanhemmalla tai isoisovanhemmalla on ollut saamen kieli kotikielenä, tai
- c) jonka joku vanhemmista on tai on ollut Saamelaiskäräjien äänestysluettelossa,

on oikeus, jos muut kuten ikää, kansalaisuutta ja väestökirjanpitoa koskevat vaatimukset täyttyvät, tulla otetuksi Saamelaiskäräjien äänestysluetteloon Norjassa, Ruotsissa tai Suomessa.

Saamelaiskäräjät voivat tehdä yhteistyötä yllä mainitun määräyksen täytäntöönpanossa kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

14 artikla Saamelaiskäräjien oikeus itsehallintoon

Saamelaiskäräjät tekevät itsenäisiä päätöksiä asioissa, joista ne kansallisen lainsäädännön mukaan ovat vastuussa, sekä muissa käsittelemissään asioissa.

15 artikla Yhteistyö

Saamelaiskäräjät voivat tehdä yhteistyösopimuksia muiden alkuperäiskansojen sekä kansallisten, alueellisten ja paikallisten tahojen kanssa.

16 artikla Yhteiset toimielimet

Valtioiden tulee edistää saamelaiskäräjien mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä ja muodostaa yhteisiä toimielimiä. Jos kansallinen lainsäädäntö sen sallii, voidaan yhteisille toimielimille antaa julkisia hallintotehtäviä.

17 artikla Neuvottelut

Valtio neuvottelee saamelaiskäräjien kanssa säädettäessä lakeja, tehtäessä päätöksiä sekä ryhdyttäessä muihin toimiin, joilla voi olla erityistä merkitystä saamelaisille. Neuvottelut käydään hyvässä hengessä, pyrkimyksenä saavuttaa yksimielisyys Saamelaiskäräjien kanssa tai saada Saamelaiskäräjien suostumus ennen päätöksentekoa. Valtiot ilmoittavat Saamelaiskäräjille mahdollisimman pian aloittaessaan työskentelyn tällaisissa asioissa.

18 artikla Neuvottelut muiden saamelaisia edustavien tahojen kanssa

Säädettäessä lakeja, tehtäessä päätöksiä sekä ryhdyttäessä muihin toimiin, joilla voi olla erityistä merkitystä muille saamelaistahoille kuin saamelaiskäräjille, kuten saamelaiskylille, siidoille, paliskunnille, kolttasaamelaisten kyläkokouksille tai muille saamelaisjärjestöille, valtio neuvottelee, jos siihen on syytä, myös näiden tahojen edustajien kanssa.

19 artikla Kansainvälinen edustus

Valtiot edistävät saamelaiskäräjien itsenäistä edustusta kansainvälisissä järjestöissä ja kokouksissa, joissa käsitellään asioita, joilla on erityistä merkitystä saamelaisille.

Kansainvälisissä yhteyksissä valtiot osallistavat aktiivisesti saamelaiskäräjiä käsiteltäessä asioita, joilla on erityistä merkitystä saamelaisille.

III luku Kieli ja kulttuuri

20 artikla Oikeus kieleen ja kulttuuriin

Saamelaisilla on oikeus harjoittaa, käyttää, kehittää, säilyttää ja tuleville sukupolville välittää kieliään ja kulttuuriaan. Valtiot kunnioittavat, edistävät ja suojelevat näitä oikeuksia.

21 artikla Saamen kielen käyttö

Saamelaisilla on oikeus käyttää henkilönimiään sekä saada ne hyväksytyiksi kansallisten säännösten mukaisesti.

Saamelaisalueilla on voitava hyväksyä ja käyttää saamenkielisiä maantieteellisiä nimiä.

Saamelaisilla on oikeus käyttää saamen kieltä tuomioistuimissa ja asioitaessa viranomaisten kanssa saamelaisalueilla.

Valtiot edistävät saamelaisten mahdollisuutta käyttää saamen kieltä terveyden- ja sairaanhuollossa sekä sosiaalihuollossa saamelaisalueilla.

Valtiot helpottavat saamen kielen käyttöä saamelaisalueiden ulkopuolella.

Terveyden- ja sairaanhuollon sekä sosiaalihuollon alalla valtiot huomioivat saamelaiskulttuuriin liittyviä seikkoja.

22 artikla Saamelainen kulttuuriperintö, saamelaiset kulttuuri-ilmaukset sekä saamelainen perinteinen tieto

Valtiot ottavat huomioon saamelaisen kulttuuriperinnön, saamelaiset kulttuuri-ilmaukset ja saamelaisen perinteisen tiedon päätöksenteossa, joka koskee saamelaisia olosuhteita.

Saamelainen aineellinen kulttuuriperintö suojellaan lailla. Valtiot edistävät saamelaisten immateriaalisen kulttuuriperinnön turvaamista. Saamelaiskäräjät, tai viranomaiset yhteistyössä Saamelaiskäräjien kanssa, saamelaiset museot tai muut saamelaiset laitokset vastaavat saamelaista kulttuuriperintöä koskevista asioista.

Valtion tai muun julkisen laitoksen hallussa olevan saamelaisen kulttuuriperinnön hallinnointi kuuluu Saamelaiskäräjille taikka museoille tai laitoksille yhteistyössä Saamelaiskäräjien kanssa.

Valtiot edistävät saamelaisen kulttuuriomaisuuden palauttamista ja hallinnointia kolmannen kappaleen mukaisesti.

23 artikla Opetus

Saamelaisilla on peruskoulussa tai muulla vastaavalla kouluasteella oikeus saamen kielen opetukseen ja saamenkieliseen opetukseen saamelaisalueilla. Muilla maantieteellisillä alueilla valtiot takaavat saamelaisille mahdollisuuden saada saamen kielen opetusta sekä edistävät mahdollisuuksia saamenkieliseen opetukseen.

Valtiot ryhtyvät toimenpiteisiin koulutuksen alalla, jotta saamelaisten asemaan ja oikeuksiin alkuperäiskansana sekä heidän historiaansa, kieleensä ja kulttuuriinsa liittyvä tietämys ja kunnioitus lisääntyisivät.

Saamelaiskäräjien kanssa neuvotellaan 17 artiklan mukaisesti opetuksen sisällöstä saamelaisaineissa tai Saamelaiskäräjät voivat määrättyissä puitteissa kehittää opetuksen sisältöä saamelaisaineissa ja saamelaisten historiaan, kulttuuriin, saamelaisten perinteisiin elinkeinoihin ja yhteiskuntaelämään liittyen.

Valtiot voivat, jos se katsotaan tarpeelliseksi, tilapäisesti tarjota vaihtoehtoisia opetusmenetelmiä käytettäväksi alueilla, joilla ei ole saamenkielentaitoisia opettajia ja joilla saamelaisten oppilaiden määrä on vähäinen.

24 artikla Tutkimus

Valtiot luovat hyvät edellytykset saamelaisyhteisön kannalta merkittävälle tutkimukselle ja tutkimusyhteistyölle. Tällaista tutkimusta harjoitettaessa on otettava huomioon vakiintuneet tutkimuseettiset säännöt ja kansainväliset periaatteet, joita noudatetaan alkuperäiskansoihin liittyvässä tutkimuksessa.

25 artikla Tiedotusvälineet

Valtiot edistävät laajaa saamenkielistä mediatarjontaa.

Ottaen huomioon tiedotusvälineiden riippumattomuuden valtioiden tulee mahdollisimman hyvin huolehtia siitä, että saamelaisille annetaan mahdollisuus luoda ja käyttää omia tiedotusvälineitä.

26 artikla Valtionrajoja ylittävä yhteistyö

Valtiot edistävät saamen kielenhuoltoa koskevaa valtionrajat ylittävää yhteistyötä erityisesti määriteltäessä kielellisiä normeja ja terminologiaa.

Valtiot edistävät valtionrajat ylittävää yhteistyötä kysymyksissä, jotka koskevat saamen kielen koulutusta ja opetusta, saamenkielistä koulutusta ja opetusta sekä saamelaisten historiaa, kulttuuria ja kieltä koskevaa koulutusta ja opetusta. Lisäksi valtiot edistävät saamenkielisen oppimateriaalin ja saamelaisten historiaa, kulttuuria ja kieltä koskevan oppimateriaalin kehittämistä koskevaa valtionrajat ylittävää yhteistyötä.

Valtiot edistävät saamelaisen kulttuuriperinnön ja saamelaisten perinteisen tiedon dokumentointiin, suojeluun ja käyttöön liittyvää valtionrajat ylittävää yhteistyötä.

Valtiot rohkaisevat mahdollisuuksien mukaan ja tiedotusvälineiden riippumattomuuden huomioon ottaen valtionrajat ylittävää yhteistyötä saamenkielistä mediatarjontaa tarjoavien tiedotusvälineiden välillä.

IV luku Maa ja vesi

27 artikla Oikeus maahan ja veteen

Ne alueet, joita saamelaiset ovat perinteisesti käyttäneet, ovat perustana sille, että saamelaiset voivat ylläpitää, harjoittaa ja kehittää kulttuuriaan, kieliään ja yhteiskuntaelämäänsä.

Saamelaisten pitkäaikainen perinteinen maa- ja vesialueiden käyttö on valtioissa muodostunut perustaksi saamelaisten kollektiiviselle tai yksilölliselle omistus - tai käyttöoikeudelle.

28 artikla Maahan ja veteen kohdistuvien oikeuksien turvaaminen

Valtiot ryhtyvät toimiin varmistaakseen saamelaisten oikeudet perinteisesti käyttämiinsä luonnonvaroihin, niiden saantiin sekä mahdollisuudet niiden käyttöön saamelaisalueilla.

Valtiot varmistavat, että kansallisessa lainsäädännössä on soveltuvat menettelyt, joilla voidaan sitovasti vahvistaa saamelaisten oikeudet maahan ja veteen.

Oikeuksien olemassaoloa arvioitaessa huomioidaan, että saamelaisten luonnonvarojen käytöstä harvoin jää pysyviä jälkiä luontoon.

29 artikla Keskinäinen kunnioitus

Valtiot huolehtivat siitä, että oikeudenhaltijat ja kaikki muut maiden ja vesien käyttäjät osoittavat keskinäistä kunnioitusta toistensa intressejä kohtaan ottaen samalla huomioon, mitä saamelaisten luonnonvarojen käyttö merkitsee saamelaiselle kulttuurille, kielelle ja yhteiskuntaelämälle.

30 artikla Luonnonvaroihin puuttuminen tai niiden muuttunut käyttö

Kun valtiot harkitsevat saamelaisalueiden luonnonvaroja koskevia toimenpiteitä tai niiden käyttötarkoituksen muutosta tai lupien myöntämistä näihin, valtiot kiinnittävät erityistä huomiota siihen, etteivät toimenpiteet tai muuttunut käyttötarkoitus aiheuta huomattavaa haittaa saamen kielelle, kulttuurille tai yhteiskuntaelämälle. Kun toimenpiteen tai muutoksen sallimista harkitaan, valtiot huolehtivat sitä silmälläpitäen siitä, että eri toimenpiteiden kokonaisvaikutus saamelaiseen kulttuuriin, kieleen ja yhteiskuntaelämään alueella huomioidaan.

Puututtaessa saamelaisten omistus- tai käyttöoikeuteen korvausta maksetaan sen mukaan, mitä siitä tarkemmin säädetään kansallisessa lainsäädännössä.

31 artikla Saamelaisten oikeus harjoittaa kulttuuriaan, kieliään ja yhteiskuntaelämäänsä

Saamelaisilta alkuperäiskansana ei saa kieltää oikeutta harjoittaa kulttuuriaan, kieliään ja yhteiskuntaelämäänsä puuttumalla luonnonvaroihin tai muuttamalla niiden käyttötarkoitusta.

32 artikla Luonnonvarojen hallinnointi

Ottaen huomioon, että saamelaisten maahan ja veteen kohdistuvilla oikeuksilla on erityinen merkitys saamelaisen kulttuurin, kielen ja yhteiskuntaelämän säilymisen kannalta, valtiot ja muut valtion omaisuutta hallinnoivat neuvottelevat niin pitkälle kuin mahdollista saamelaisten kanssa kysymyksistä, jotka liittyvät saamelaisia koskevien luonnonvarojen hallinnointiin ja joihin 17 artiklan vaatimuksia ei sovelleta, tai osallistavat muulla tavalla aktiivisesti saamelaisia näihin kysymyksiin.

33 artikla Luonnon- ja kulttuuriympäristö

Valtiot edistävät saamelaisten perinteistä tietoa kunnioittaen saamelaisalueiden luonnon- ja kulttuuriympäristön kestäväää käyttöä ja ottaen huomioon luonnon- ja kulttuuriympäristöjen erityisen merkityksen saamelaisten kulttuurin, kielen ja yhteiskuntaelämän perustana.

V luku Elinkeinot

34 artikla Saamelaiset elinkeinot

Saamelaisilla elinkeinoilla on erityinen merkitys saamelaisten kulttuurin, kielen ja yhteiskuntaelämän säilyttämisen, harjoittamisen ja kehittämisen kannalta.

Luontaiselinkeinoilla, kalastus, metsästys, pienimuotoinen eläintenpito ja luonnonvarojen talteenotto mukaan lukien, on pitkät saamelaiset perinteet eri saamelaisalueilla ja pitkäkestoiset vaikutukset kieleen, kulttuuriin ja saamelaisten perinteiseen tietoon sekä asutukseen, kotitalouteen ja duodjituotannon raaka-aineisiin.

Valtiot edistävät saamelaiselinkeinoja.

Elinkeinojen harjoittamista ja luonnonvarojen käyttöä pidetään edelleen saamelaiskulttuurin harjoittamisena, vaikkakin uusia tarkoituksenmukaisia toimintamuotoja otetaan käyttöön yleisen yhteiskuntakehityksen myötä.

35 artikla Kulttuurielinkeinot ja luovat elinkeinot sekä matkailu

Saamelainen kulttuuri, historia ja luonto ovat kulttuurielinkeinojen ja luovien elinkeinojen sekä matkailun voimavara. Valtiot edistävät sitä, että tätä voimavaraa hyödynnetään kestäväällä tavalla ja saamen kieltä, kulttuuria ja yhteiskuntaelämää kunnioittaen.

36 artikla Poronhoito

Poronhoidolla on saamelaiselinkeinona ja perinnäistapaan perustuvana kulttuurinmuotona lain suoja.

Valtiot edistävät saamelaisten harjoittaman poronhoidon asemaa ja toimintaedellytyksiä sekä kehittävät valtionrajat ylittävää yhteistyötä.

37 artikla Merten luonnonvarat

Merisaamelaisalueella tapahtuvassa meren elollisten luonnonvarojen sääntelyssä ja jakamisessa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen millainen merkitys saamelaisten tavalla hyödyntää näitä varoja on saamelaisten kulttuurille, kielelle ja yhteiskuntaelämälle.

38 artikla Duodji

Valtiot edistävät lainsäädännöllisin, hallinnollisin tai taloudellisin toimenpitein saamelaisten mahdollisuuksia elvyttää, säilyttää, suojella ja kehittää duodjiin liittyviä perinteisiä taitoja ja tapoja ja perinteistä tietoa sekä edellytyksiä harjoittaa duodjia elinkeinona.

VI luku Sopimuksen täytäntöönpano

39 artikla Ministerien ja saamelaiskäräjien puheenjohtajien yhteistyöneuvosto

Norjan, Ruotsin ja Suomen saamelaisasioista vastaavat ministerit sekä näiden maiden saamelaiskäräjien puheenjohtajat kokoontuvat säännöllisesti.

Yhteistyöllä edistetään tämän sopimuksen 1 artiklan mukaista tarkoitusta. Kokouksissa käsitellään tämän sopimuksen täytäntöönpanoa.

40 artikla Sopimuksen täytäntöönpanon seuranta

Tämän sopimuksen täytäntöönpanon seurannasta huolehtii Pohjoismaiseen saamelaisasioiden virkamieskomiteaan liittyvä työryhmä. Työryhmässä on kuusi jäsentä, jotka edustavat valtioita ja saamelaiskäräjiä. Kukin valtio nimittää yhden edustajan ja saamelaiskäräjät nimittävät kukin yhden edustajan.

Sopimuksen seurannan tapahtuu vuoropuheluna työryhmässä olevien kaikkien kolmen valtion ja niiden saamelaiskäräjien kesken. Vuoropuhelun tavoitteena on tunnistaa haasteita sekä vaihtaa kokemuksia ja tietoa hyvistä käytännöistä sekä pyrkiä yhdessä yksimielisyyteen sopimuksen tavoitteita edistävästä ratkaisusta.

Työryhmä käsittelee temaattisia kysymyksiä sekä saamelaiskäräjiltä ja muilta tahoilta tulleita raportteja tässä sopimuksessa tarkoitettujen saamelaisten oikeuksien toteutumisesta. Työryhmän tulee voida tehdä yhteistyötä eri tahojen kanssa.

Edistääkseen sopimuksen tarkoitusta työryhmän tulee voida esittää valtioiden hallituksille ja saamelaiskäräjille ehdotuksia ja raportteja. Ellei ehdotusta tai raporttia anneta yksimielisesti, työryhmän jäsenet voivat jättää siihen erityishuomautuksia.

Työryhmä päättää omista säännöistään ja määrää niissä tarkemmin yllä mainitusta toiminnasta.

41 artikla Sopimuksen seurannan kulut

Sopimuksen 40 artiklassa tarkoitetun sopimuksen täytäntöönpanon seurannasta aiheutuneet kulut jaetaan kaikkien kolmen valtion kesken tasan tai erillisen sopimuksen mukaisesti.

VII luku Muut määräykset

42 artikla Allekirjoittaminen

Tämä sopimus annetaan ennen sen allekirjoittamista kaikkien kolmen maan saamelaiskäräjien hyväksyttäväksi.

43 artikla Ratifiointi ja voimaantulo

Tämä sopimus ratifioidaan.

Sopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun kaikki osapuolet ovat tallettaneet ratifiointikirjansa Norjan ulkoasiainministeriöön.

Norjan ulkoasiainministeriö ilmoittaa muille osapuolille ratifiointikirjojen tallettamisesta ja sopimuksen voimaantuloajankohdan. Osapuolet vastaavat asian tiedottamisesta saamelaiskäräjille.

44 artikla Sopimuksen muutokset

Muutokset tähän sopimukseen tehdään yhteistyössä kaikkien kolmen valtioiden saamelaiskäräjien kanssa.

Sopimuksen muutos tulee voimaan kolmekymmentä päivää sen jälkeen, kun osapuolet ovat ilmoittaneet Norjan ulkoasiainministeriölle hyväksyneensä muutokset.

45 artikla Irtisanominen

Osapuoli voi irtisanoa sopimuksen ilmoittamalla asiasta kirjallisesti Norjan ulkoasiainministeriölle, joka ilmoittaa muille osapuolille kyseisen ilmoituksen vastaanottamisesta ja ilmoituksen sisällöstä. Osapuolet vastaavat asian tiedottamisesta saamelaiskäräjille.

Irtisanominen koskee vain sen jättänyttä osapuolta ja tulee voimaan kuusi kuukautta sen jälkeen, kun Norjan ulkoasiainministeriö on vastaanottanut irtisanomisilmoituksen.

46 artikla Alkuperäisen tekstin tallettaminen ja allekirjoittaminen

Tämän sopimuksen alkuperäiskappaleet talletetaan Norjan ulkoasiainministeriöön, joka toimittaa muille osapuolille sopimuksen oikeaksi todistetut jäljennökset. Osapuolet vastaavat sopimuksen oikeaksi todistettujen jäljennösten toimittamisesta saamelaiskäräjille.

Tämän vakuudeksi osapuolten edustajat ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Sopimus pidetään saatavilla saamen kielillä.

Laadittu .....ssa .....päivänä ....kuuta 20- - norjaksi, pohjoissaameksi, ruotsiksi ja suomeksi.